

Слободанка Комненић
slobodanka.komnenic@nb.rs

Љиљана Драгичевић
ljiljana.dragicevic@nb.rs

Народна библиотека Србије

УДК 027.54.08(497.11):050

ISSN, CIP и EAN код – комплетна услуга у Народној библиотеци Србије

Сажетак:

Израдом CIP записа и доделом ISSN броја узајамну корист остварују издавач серијске публикације и библиотека. Запис о њој преко електронског каталога доступан је корисницима. Најава новог наслова доприноси осавремењавању фонда. Што се тиче EAN кода, његова сврха је стандардно означавање серијске публикације и њено лакше пласирање каналима продаје. Ове три услуге које се остварују електронском поштом, доласком у библиотеку или факсом, у једном дану, добар су показатељ да библиотека прати и примењује нове и ефикасне начине пословања и приближава своје услуге кориснику.

Кључне речи:

библиотечке услуге, ISSN, CIP и EAN код

Народна библиотека Србије, као установа од националног значаја, пружа корисницима бројне услуге. Будући да поседује адекватну информациону и комуникациону инфраструктуру, постоји и могућност електронског пословања које се обавља преко Интернета. За неке услуге корисници могу да бирају да ли ће их обавити електронски, или ће доћи у библиотеку.

У Одељењу серијских публикација и Националном центру за ISSN Народне библиотеке Србије, издавачи серијских публикација остварују комплетну библиотечку услугу везану за CIP каталогизацију (Cataloguing in Publication), ISSN број (International Standard Serial Number) и EAN шипкасти код (European Article Numbering). У ситуацији кад не постоји Регистар јавних гласила, који се води при некадашњем Министарству информисања, једина регистрација новог наслова серијске публикације обавља се у Народној библиотеци Србије.

Национални центар за ISSN – додела ISSN броја

Седамдесетих година прошлог века, брзи развој науке и технологије довео је до наглог пораста броја научних часописа и других серијских публикација, па се јавио проблем идентификације ових публикација на разним светским језицима и размене података о њима. Међународна организација за стандардизацију – ISO разрешила је овај проблем 1971. године, стандардом ISO 3297: Documentation-International Serial Numbering (ISSN), тј. увођењем јединственог идентификационог кода ISSN.

ISSN систем је један од подсистема UNESCO-вог програма за научне и технолошке информације познатијег као UNISIST (UNESCO's World Scientific Information Programme). У структури ISSN система, на врху је Међународни ISSN центар са седиштем у Паризу, и национални ISSN

центри земаља – чланица система. Међународни ISSN центар координира рад националних ISSN центара и одржава базу података – ISSN регистар, која је доступна online, у формату ISO 3297. Нажалост, за територију Србије, овај ISSN регистар, који има око 1.400.000 записа из 180 земаља света на више од 150 језика, доступан је бесплатно само Националном центру за ISSN. У трајању од месец дана, повремено се отвара бесплатни приступ на ISSN порталу.

Слика сајта Међународног ISSN центра

На нашим просторима, за територију бивше Југославије, ISSN центар је основан 1971. године у Југословенском библиографско-информацијском институту и функционисао је све до 1992. године. Након тога, Национални ISSN центар при Југословенском библиографско-информацијском институту наставио је делатност за територију СРЈ.

Године 2003, уз сагласност Министарства иностраних послова Србије и Црне Горе и генералног секретара UNESCO-а, потписивањем уговора између Међународног ISSN центра у Паризу и две националне библиотеке, делатност доделе ISSN-а за територију Србије и територију Црне Горе развојена је на Народну библиотеку Србије и Централну народну библиотеку „Ђурђе Црнојевић“ на Цетињу.¹

Средином 2007. године, започела је процедура званичне поделе ова два национална ISSN центра, као и промене њихових назива. Априла 2008. године, Народна библиотека Србије закључила је нови уговор са Међународним ISSN центром и данашњи назив ISSN центра је Национални ISSN центар Србије.

Делатност Националног центра за ISSN је да:

- додељује ISSN број серијским публикацијама,
- систематски региструје серијске публикације које ће бити објављене на територији Србије,
- установи и одржава националну базу ISSN записа,
- записе са територије Србије укључи у Међународни ISSN регистар,
- успостави комуникацију са издавачима и другим корисницима ISSN услуга,
- обезбеди ISSN издавачима на њихов захтев,
- израђује EAN шипкасти код на захтев издавача,
- сарађује у националним програмима који се односе на серијске публикације, као што су националне библиографије, рад на узајамном каталогу, итд,
- сарађује са другим националним ISSN центрима.

Национални ISSN центар функционише по правилима Међународног ISSN центра, према приручнику *ISSN Manual*, "Cataloging Part" и у складу са међународним стандардом ISO 3297.

ISSN² – International Standard Serial Number је стандардни број за идентификацију наслова серијске публикације. То је осмоцифрени број којем претходе слова ISSN, а између 4. и 5. цифре убацује се цртица. Правило је да се штампа у десном горњем углу корица и насловне стране.

Пример: ISSN 0353–7919 (Штампано изд.)

ISSN 1820–7804 (Online)

ISSN се додељује неомеђеној библиотечкој грађи која има заједнички назив *континуирани извори*, а континуирани извори обухватају:

- серијске публикације (штампане и електронске),
- текуће интегративне изворе (публикације са листовима који се мењају и Web странице).³

Захтев за доделу ISSN-а могу да поднесу следеће институције или физичка лица:

- издавач, да би имао ISSN на првом броју који треба да се појави из штампе и да би на основу њега могао да се уради EAN 13 шипкасти код,
- библиотека, уколико има потребу да ретроактивно аналитички обради часописе које има у свом фонду, а који немају ISSN,
- други национални ISSN центри, да би могли правилно да идентификују наслов серијске публикације из Србије, која нема одштампан ISSN.

У складу са савременим тенденцијама и могућностима које пружа Интернет, постоји и могућност електронског пословања, а на издавачима је да одлуче како ће да остваре услуге доделе ISSN броја:

- доласком у Народну библиотеку Србије и доношењем на увид пробног отиска првог броја и попуњавањем обрасца за доделу ISSN-а и израду CIP записа,
- факсом – слањем фотокопије насловне стране и импресума и других релевантних страна,
- електронском поштом – слањем скениране насловне стране, импресума и осталих релевантних страна.

Образац са додељеним ISSN бројем се прослеђује издавачу лично, факсом, или електронском поштом на прописаном обрасцу, у току истог дана кад је поднет и захтев.

Кад је у питању електронска серијска публикација за коју треба обезбедити ISSN број, издавач би требало да проследи Web адресу на којој се налази часопис и омогући приступ до пуног текста тог часописа. Додељени ISSN број се прослеђује mail-ом на прописаном обрасцу и наводи се на насловном екрану часописа.

Централна Србија					Војводина				Косово			
Године	Дод.	Вериф.	Невер.	Пон.	Дод.	Вериф.	Невер.	Пониш.	Дод.	Вериф.	Невер.	Пон.
	ISSN	ISSN	ISSN	ISSN	ISSN	ISSN	ISSN	ISSN	ISSN	ISSN	ISSN	ISSN
2004	380	312	63	5	246	183	45	18	2	2		
2005	339	276	62	1	144	120	24		2	2		
2006	269	216	52	1	130	99	31		2	2		
2007	279	178	100	1	99	61	38		3	1	2	
2008	280	151	127	2	94	46	48		2	1	1	
Укупно	1547	1133	404	10	713	509	186	18	11	8	3	

Додељени ISSN бројеви у Србији у периоду од 2004-2008. године⁴

Ако је серијска публикација електронска, ISSN за електронску верзију поставља се на насловни екран, заједно са ISSN-ом штампане верзије истог наслова.

¹ Narodna biblioteka Srbije, <http://www.nb.rs/pages/article.php?id=1198> (преузето 16. 4.2009).

² ISSN International Centre, <http://portal.issn.org/cgi-bin/gw/chameleon> (преузето 16. 4. 2009).

³ *ISSN Manual*, „Cataloging Part“ (Paris: ISSN International Centre, 2003).

⁴ Дод. ISSN = Додељен ISSN број (ISSN се додељује пре изласка публикације из штампе),
Вериф. ISSN = Верификован ISSN број (верификација ISSN-а се врши кад се има публикацију у руци),
Невер. ISSN = Неверификован ISSN број (онај који је додељен, а не постоји доказ да је публикација изашла из штампе),
Пон. ISSN = Поништен ISSN број (ако се грешком истом наслову доделе два ISSN-а, један мора да се поништи).

Из ове табеле може да се сагледа да је највећи број захтева за новим ISSN бројем био 2004. године. Разлог је почетак примене Закона о ПДВ-у и потреба издавача да остваре мању пореску стопу. Овај број се смањивао наредних година, као резултат чињенице да су они издавачи који су издавали своје публикације и пре 2004. године, а нису имали ISSN број, добили тај број. После тога, ISSN број су добијали само нови наслови серијских публикација. Од 2004 до 2008. године, укупно је додељен 2.271 ISSN број, од тога је верификовано 1.650, неверификовано је 593 и поништено је 28 ISSN бројева.

До 2004. године, тј. до доношења Закона о ПДВ-у, Национални центар за ISSN је имао рестриктивнију политику, па је ISSN додељивао научно-стручним серијским публикацијама, информативно-политичким публикацијама које покривају ниво неке општине, ревијалној штампи и свим издавачима који упуте захтев за ISSN, а којих није било много. Чињеница да се са ISSN-ом и CIP-ом пореска стопа смањује на 8%, веома је увећала број захтева за доделу ISSN и израду CIP записа.⁵

Данас се ISSN додељује свим серијским публикацијама које редовно излазе под истим сталним насловом и интегративним изворима који објављују целовит текст и редовно освежавају садржај, а за које постоји захтев за доделу ISSN-а.

ISSN број има једину функцију да идентификује наслов серијске публикације. Иако се формално додељује издавачу, он се заправо додељује наслову серијске публикације. Ако се издавач промени, конкретни наслов задржава свој ISSN.

Битно је напоменути да ISSN не штити ауторска права, иако идентификује наслов. Ауторска права, тј. наслов публикације, логотип и остале елементе које би требало заштитити, издавачи остварују у Заводу за интелектуалну својину.

Ако издавач серијске публикације има ISSN број за конкретни наслов серијске публикације, у неким случајевима мора да се јави за нови ISSN:

- ако конкретни наслов серијске публикације излази и на другом медију (CD-ROM, on-line). За сваки медиј додељује се посебан ISSN:

Пример: ISSN 0351-2819 = Археографски прилози
(Штампано изд.)

ISSN 1452-2233 = Археографски прилози
(Online)

- ако конкретни наслов серијске публикације излази на више језика и то у случају када свака свеска излази посебно на другом језику. Свака свеска на другом језику мора да има свој ISSN:

Пример: ISSN 1820-3159 = Megatrend revija
ISSN 1820-4570 = Megatrend review

- ако се конкретни наслов серијске публикације током излагања промени и ако се та промена сматра битном променом наслова у складу са стандардом ISBD(CR) – Међународни стандардни библиографски опис серијских публикација и других континуираних извора.⁶ За тај промењени наслов мора се доделити нови ISSN.

Пример: ISSN 1451-3285 = Istraživanja u defektologiji (излазио од 2002–2005. године)
ISSN 1452-7367 = Specijalna edukacija i rehabilitacija (од 2006–)

CIP каталогизација – каталогизација у публикацији

Израда каталогског записа у публикацији CIP је заједничка обавеза издавача и Народне библиотеке Србије, утврђена Законом о издавању публикација и Законом о библиотечкој делатности.⁷ Каталогски запис израђује се за публикације које су у фази припреме за штампу, а објављују се у штампаној и/или електронској форми. CIP каталогизација за серијске публикације ради се како за нове, тако и за текуће наслове, према Стандарду ISBD(CR).

За издаваче новина и ревијалних издања, због малог простора у импресуму, постоји могућност израде скраћеног CIP записа, који садржи следеће елементе: заглавље, где се наводи да је CIP рађен у Народној библиотеци Србије, наслов, ISSN са кључним насловом и COBISS ID, тј. идентификациони број под којим је конкретни наслов у узајамној бази података COBIB.SR.

CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд

ПИРОТСКЕ новине

ISSN 1820-7499 = Пиротске новине
COBISS.SR-ID 147284748

Пример скраћене верзије CIP записа

CIP запис, који је урађен за конкретни наслов серијске публикације, остаје исти и преноси се из броја у број, све док не дође до промене неког од елемената који су наведени у CIP-у. Ако се промени поднаслов, главни уредник, издавач, штампар, димензије, периодичност, па и сам наслов, мора да се уради нови CIP запис.

Године	Урађени CIP записи
2004	497
2005	452
2006	365
2007	323
2008	315
Укупно	1952

Урађени CIP записи у Народној библиотеци Србије у периоду од 2004–2008. године

⁵ Велики број захтева за CIP и ISSN резултат је одредби Закона о ПДВ-у, члан 23 и „Правилника о утврђивању добара и услуга”, чији се промет опорезује по посебној пореској стопи ПДВ-а (Сл. Гласник РС, бр. 108/2004). Чланом 8 овог „Правилника” регулисано је да ће стопу пореза од 8%, уместо 18%, имати серијске публикације које имају CIP запис, укључујући и ISSN.

⁶ Стандард ISBD(CR). Тачка 0.12-Промене које захтевају нови опис.

⁷ „Закон о издавању публикација”, члан 6 и 7, „Закон о библиотечкој делатности” и „Стручно упутство за каталогизацију у публикацији (CIP)”, Сл. Гласник РС, 99 (2003).

Година	Централна Србија			Војводина			Косово		
	Штамп. изд.	CD-ROM изд.	DVD изд.	Штамп. изд.	CD-ROM изд.	DVD изд.	Штамп. изд.	CD-ROM изд.	DVD изд.
2004	35	4	2	17					
2005	36	11	1	19					
2006	47	1		16	1		1		
2007	57			27			1		
2008	113	4	3	27	1				
Укупно	288	20	5	106	2		2		

Наслови који су остали на нивоу CIP-а – публикације нису приспеле у библиотеке у ВБС-у, распоређени према врсти медија на којем излазе

EAN 13 шипкасти код

Систем GS1⁸ – Global Standards One, који је пре имао назив EAN – European Article Numbering, јединствени је систем означавања производа. За издаваче у Србији препоручује се да за означавање серијских публикација користе EAN 13 шипкасти код, који се заснива на ISSN броју. Тако се постиже идентификација серијске публикације у ISSN регистру и означавање публикације за дистрибутивну мрежу у складу са GS1. На основу ISSN-а уради се EAN 13 шипкасти код, преко којег се препознаје наслов серијске публикације у дистрибутивној мрежи, а за конкретне бројеве ради се додатни шипкасти код.

Пример EAN 13 шипкастог кода са додатним бар кодом

977	1820071	00	6	00056
EAN префикс који упућује да је ISSN основа за шипкасти код	ISSN без средње линије и контролног броја	Код за цену, углавном је 00, мења се кад се промени цена	EAN 13 контролни број, рачуна се према посебном алгоритму	додатни шипкасти код за нумеричке податке (у овом случају за бр. 56)

Структура EAN 13 шипкастог кода

Приликом доделе ISSN броја и израде CIP записа, уколико издавач своју серијску публикацију пласира преко дистрибутивне мреже (киосци, продавнице, књижаре), мора да достави захтев за израду EAN 13 шипкастог кода. Овај шипкасти код се ради у програму Corel Draw и доставља издавачу електронском поштом, заједно са додатним

и за такав комплет траже нови ISSN и CIP. У том случају се не додељује нови ISSN, нити ради нови CIP запис, само нови шипкасти код за нову цену.

Очигледно је да са једне стране имамо различите захтеве издавача у смислу идентификације, описа и комерцијализације сопствених наслова, а са друге стране је библиотекар и строга каталожска правила. Да би библиотекар могао да одговори на овако сложене захтеве на једноставан и разумљив начин, он мора да има:

⁸ http://www.gs1uk.org/downloads/bar_code/ (преузето 16.4.2009).

- искуство у раду са серијским публикацијама,
- искуство у раду са корисницима,
- солидно рачунарско знање,
- да се перманентно образује.⁹

Доделом ISSN броја, израдом CIP каталогизације и EAN кода, заокружује се услуга ка издавачу новог наслова, или новог броја серијске публикације. Као резултат, из штампе ће се појавити добро опремљена серијска публикација, чији ће CIP запис користити библиотеке и преносити га у свој каталог и дорађивати за сопствене потребе. Ова публикација ће имати адекватан ISSN број, преко којег ће се на најједноставнији начин успоставити узајамна веза између конкретног наслова серијске публикације и чланка из те публикације, уколико се она аналитички обрађује. Дистрибутивна мрежа ће имати правилан шип-

касти код преко којег ће се, уз помоћ бар код читача, препознати наслов серијске публикације, њена цена и нумерички подаци.

У Народној библиотеци Србије све ове услуге се обављају у року 24 сата, 5 дана у недељи, и нема разлога да се по упућеном захтеву, за све или неку од горе наведених услуга, дуже чека. Једини проблем настаје када издавачи у журби или из незнања, донесу материјал који није комплетан или саму публикацију која је већ изашла из штампе, на шта смо дужни да реагујемо и да разрешимо проблем на обострано задовољство. Стална комуникација између библиотекара и издавача је потребна и одвија се свакодневно телефоном, електронском поштом и личним доласцима у библиотеку и требало би да резултира задовољним корисником, који ће бити добра препорука за саму Библиотеку и запослене у њој.

Abstract:

Creating the CIP reference and assigning the ISSN number is beneficial for both the publisher of the serial publication as well as the library. The publication reference will be available for the end users through the electronic catalogue and the library will have the knowledge of the new title, so that they can update their database. As for the EAN code, its purpose is the standardized indexing of the serial publication, as well as its easier placing through the sales channels. These three services that are created through the electronic mail are a clear sign that a library follows and applies new and efficient ways of doing business and makes its services more available for the end users.

Key words:

Library services, ISSN, CIP, EAN code

ЛИТЕРАТУРА:

1. Драгичевић, Љиљана. „Бизнис план за реализацију електронског пословања у Националном ISSN центру Србије и Црне Горе”. *Гласник Народне библиотеке Србије* 7(1) (2005): 449–460.
2. *ISBD(CR) – Међународни стандардни библиографски опис серијских публикација и других континуираних извора*. Београд: Народна библиотека Србије, 2004.
3. Identification of Books Periodicals. http://www.gs1uk.org/downloads/bar_code/ (preuzeto 16. 4. 2009).
4. ISSN International Centre. <http://portal.issn.org/cgi-bin/gw/chameleon> (preuzeto 16. 4. 2009).
5. Narodna biblioteka Srbije. <http://www.nb.rs/pages/article.php?id=1198> (preuzeto 16. 4. 2009).
6. *Службени гласник Републике Србије* бр. 99 (2003).
7. *Службени гласник Републике Србије* бр. 108 (2004).
8. „Cataloging Part”. *ISSN Manual*. Paris: ISSN International Centre, 2003.

Јапанске графике – Накаи Јошитаки (1841–1899):
Портрет лумца, 1860.

⁹ Љиљана Драгичевић, „Бизнис план за реализацију електронског пословања у Националном ISSN центру Србије и Црне Горе” *Гласник Народне библиотеке Србије* 7(1) (2005) :449-460